

ОЦІНКА ЗБИТКУ ВІД НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ВОДИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ

професор Мельник Л.Г., асист. Маценко О.М., студент Цюпка А.М.

Проблема захисту земель від шкідливої дії вод, насамперед повеней, паводків і підтоплення, була і залишається надзвичайно актуальною. Особливо гостро вона постала в цьому році, оскільки Україну очікує рекордний паводок у зв'язку з сильними снігопадами під час зимових місяців. Якщо зазвичай ця проблема більше стосується гірських районів Карпат, Полісся, придунайських та придніпровських земель, то в багатоводні роки значної шкоди зазнає майже вся територія України.

Негативні наслідки повеней і паводків проявляються на 27 відсотках території України (165 тис. кв. кілометрів), де проживає майже третина населення. Половина освоєних площ схилів зазнає впливу зсувних процесів, на 70 відсотках гірських водозборів Івано-Франківської та Закарпатської областей розвиваються селеві явища.

На 17 відсотках території України розвинені процеси підтоплення. За останні роки в Україні набули широкого розвитку процеси підйому ґрунтових вод, що призвело до підтоплення значних територій як сільськогосподарського використання, так і населених пунктів. Насамперед це стосується південно-східного регіону України, включаючи Автономну Республіку Крим, Дніпропетровську, Донецьку, Запорізьку, Миколаївську та Херсонську області.

При високих повенях у Сумській області також відбувається затоплення окремих автошляхів, сільськогосподарських угідь, житлових і господарських приміщень в населених пунктах. Найбільші площі затоплення мають місце в долині р. Сейм. Загалом у області шкідливої дії повеней зазнають 106 населених пунктів (сіл і міст). Загальна площа затоплюваних ділянок населених пунктів Сумської області сягає 200-220 га.

Вирубування лісів, розорювання земель спричиняє замулення русел річок. Забудова заплав приводить до зростання навантаження на водозбори, внаслідок чого порушується природний режим річок, змінюються умови формування стоку, частішають паводки, зростають заподіювані ними збитки.

Унаслідок затоплення і підтоплення території від повеней і паводків виникають надзвичайні ситуації, що завдають збитків, які можна поділити на економічні, екологічні та соціальні. Об'єктами цього негативного впливу є людина, її здоров'я та господарська діяльність, земля та вода. Щорічні соціально-економічні збитки внаслідок підтоплення та затоплення території становлять, за експертною оцінкою Інституту гідротехніки і меліорації, близько 500 гривень на один гектар. У надзвичайно вологі роки розміри втрат зростають у декілька разів.

Затоплення і підтоплення територій, руйнування берегів річок та водойм спричиняє деградацію ґрунтів, загибелі рослинного і тваринного світу, заболочення водоймищ.

Тому умови захисту від шкідливої дії вод, насамперед повеней, паводків і підтоплення, став у країні найбільш гострою водогосподарською проблемою. Система захисту повинна створюватися з урахуванням особливостей формування та проходження повеней і паводків та рівнів ґрунтових вод.

Оцінюючи результативність протипаводкового комплексу слід відзначити, що він потребує значної реконструкції і розбудови. Це підтвердили руйнівні наслідки осіннього паводка на річках Закарпаття в листопаді 1998 року, а також часткова неготовність до можливого паводку 2010 року.

Вирішення питань протипаводкового захисту тісно пов'язане з регулюванням річок, із заходами щодо охорони їх від замулення, впливу водної ерозії, з будівництвом та виконанням інших робіт у заплавах річок.

Практика показала, що проблему захисту від паводків розв'язати лише інженерними заходами неможливо. Комплекс захисних споруд на річках та водоймах є недостатнім і потребує значної реконструкції та перебудови. Там, де недостатньо враховуються природні чинники, де заощаджують на запобіжних заходах, які забезпечують стійкість екосистеми, витрати на ліквідацію наслідків шкідливої дії вод значно збільшуються.

Тому, для запобігання і мінімізації збитків від шкідливої дії вод, необхідно ретельно вивчати та аналізувати і, звичайно, вчасно розробляти та здійснювати відповідні заходи.